

В ъ Р Ш ъ
Ѹ Трагѡдїи, ХС пѡсхѡнѣ,
ГРИГОРІА БГОСЛОВА

Першїи въ свѣтъ Великіи Пѡтокъ при
Положенїю Плащенїцѣ до грѡбѡ :

Другїе . Нѡ превѣтлыи днѣ Воскрѣсія
ГДА нѡшего ІС Хрѣта .

В Х Л В О В ъ
В' Тупографїи Брѡцкои, при Цркви
Ѹспенїа Прѣтыи Бца .

Рѡкѡ, ѡ Ржѣтвѡ ГДА нѡшего ІС Хл, а Хл .
Мѡ Мѡрта, кѣ .

ЛННБ України ім.В.Стефаника

01053067 (M)

2012

В 3703

Д-р ВАСИЛЬ ЩУРАТ.

ХРИСТОС ПАСХОН.

ЛЬВІВСЬКІ ВІРШОВАНІ ДІЯЛЬОГИ

з 1630 р.

У ЛЬВОВІ, 1914.

НАКЛАДОМ АВТОРА.

8(с)У „16“ (09) + 4(с)У „16“ - 72

1 р. 20 к.

ХРІСТОС ПАСХОН

ВІДБИТКА З ЗАПИСОК НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА ІМ. ШЕВЧЕНКА.

Збірка М. С. ВОЗНЯКА

ЛЬВІВСЬКА БІБЛІОТЕКА
АН УРСР
№ И 36 797

з друкарні наукового товариства ім. Шевченка.

РІСТОС ПАСХОН.

Львівські віршовані діяльogi з 1630 р.

I.

I. Каратаєв у своєму „Описаніи славяно-руськихъ книгъ“ (Спб. 1883) подав під ч. 359 „Верше съ трагедіи Григорія Богослова во святый великій Пятокъ и на день Воскресенія Христова“ видані у Львові 1630 р. в форматі 4-ки.

Взяв той заголовок з катальoga П. Демидова ч. 335, бо примірник, що його бачив у Москві в бібліотеці Н. С. Тихоновова, був без заголовної картки. В нїм нарахував нунумерованих карток 31 (сторін 62); з другого аркуша помітив сигнатуру в низу: *Ѡ*, *Ѡк*, *Ѡї*, а один аркуш без сигнатури (всїх аркушів 7 $\frac{1}{2}$); останній аркуш з сигнатурою: *Ѡ*, *ѠѠ*. На сторінках начислив по 24 стрічок; в низу кустоди; колюмни обведені лінійками; без киновару. Примірник починав ся посвятою: *Ѡго милости Пану, П: Марку Савичу Швагру и Добродѣви своему ласкавому... Та посвята кінчила ся на 2-ій стороні; під нею був підпис: Іоаникій Волковичъ. На 3-ій стороні починались Смутныи трены въ смутный день страстей христа спасителя нашего; кінчились на 22-ій картці; на обороті її було зображене Розпятя, таке як в книзі „О священствѣ“ виданій у Львові 1614 р. Зачаті на 23-ій картці Вѣрше на радостный день Воскресенія Христа спасителя нашего кінчились на 31-ій картці, на обороті, словами: Упованіе спасеніа моего Пречистая Дѣво. З другої картки (обор.) над колюмнами надписано: Вѣршѣ на страсти Христовы; з картки з сигнатурою *Ѡк*: Вѣршѣ на страсти Христовы.*

Так описавши свій бібліографічний номер з автопсії, Каратаєв покликав ся вкінци на Сопікова (Опытъ I, ч. 199), Сахарова (Обозрѣніе, ч. 269), Ундольського (Очеркъ, ч. 336) і Е. Барсова (Описание рукоп. и книгъ хранящихся въ Выголексинской библ., з 1874 р., стор. 79).

А під ч. 378 Каратаєв подав Размышленіе о муцѣ Христа Спасителя и стихи на Воскресеніе Христова, утвір Йоанникія Волковича, надрукований у Львові в 1631 р. в форматі 4-ки. Не знаючи нічого більше про се видане ска-

зати, бо його не видів, покликав ся тільки знову на Демидова, Сопікова, Сахарова і Ундольського.

Так, знаючи одно виданє без заголовка а друге тільки з заголовка, Каратаєв змішав оба. Бо вистане взяти в руки „Каталогъ книгъ церковно-славянскои печати“ (Жовква, 1908) д-ра Іл. Свінцицького або його-ж „Опись музея Ставропигійскаго Института во Львовѣ“ (Львів, 1908), щоби переконатись, що в першій під ч. 485, а в другій на стор. 81-ій під ч. 250 „Розмышляніе о муцѣ христа спасителя нашего“, Йоанникія Волковича, у львівськѣм друку з 1631 р. описуєть ся, з винятком заголовної картки, подібно, як у Каратаєва „Верше съ трагодіи Григорія Богослова“ з 1630 р.: те саме число карток, та сама сигнатура аркушів, з пропуском в однім, той сам розклад того самого змісту, з тим самим дереворитом Розпятя по „Смутныхъ треняхъ“ перед „Вършами на радостный день“. Ріжниця в тім, що Каратаєв описав ще й останню картку „Розмышлянія“, а д-р Свінцицький, маючи в львівськѣм „Церковнім Музеї“ (тепер Національнім) дефект, не міг її описати, а з повного примірника в „Музеї Ставропиг. Института“ не скористав. Менше важним я вважаю се, що в описі Каратаєва вірші Волковича присвячені швагрови Маркови Савичеви, а в описі д-ра Свінцицького Петрови Могилі. В тих часах було звичаєм нераз для двох-трох примірників книжки друкувати нову присвяту, щоби підхлїбити тому, кому давало ся книжку. Так роблено і з віршами Волковича. В Петрушевичевім „Каталозѣ церковно-словенскихъ рукописей и старопечатныхъ книгъ кирилловскаго письма, находящихся на археологическо-библіографической выставцѣ въ Ставропиг. Заведеніи“ (Львів, 1888) між львівськими друками під роком 1631 Волковичеве „Размышленіе“ (sic!) присвячене „пану Гавріелю Лангишу, славному купцу и мѣщанину львовскому“. Се инший дефектний примірник „Музея Ставропиг. Института“.

Не бачивши в цілости ані віршів з трагедії „Хрістось пасхонъ“ ані Волковичевого „Розмышлянія“, а знаючи вірші з трагедії тільки з титулу і знайшовши без титулу Волковичеве „Розмышляніе“, Каратаєв міг помилитись і під титулом віршів з трагедії „Хрістось пасхонъ“ дати опис „Розмышлянія“ Волковича. Таким-же браком автопсії пояснюють ся й помилки чи недокладности в подаваню титулів обох видань, повторені за ранніми бібліографами Каратаєвим, повторювані за ним иншими.

Перший докладніший, хоч неповний, опис Волковичевого „Розмышлянія“ дав 1908 р. д-р Свінцицький в „Каталозъ книгъ церковно-славянскои печати“. Опису ранших віршів з трагедії „Хрістось Пасхонъ“ ніхто не міг доси дати, бо вони були білим круком.

Того білого крука вдало ся мені вловити що-йно в 1907 р. в бібліотечі монастиря Ч. С. В. В. в Крехові під Жовквою. Спорий том формату 4-ки, в давній шкіряній оправі з такими-ж знищеними вже клямарами, з гарними витисканими орнаментами, серед котрих на передній часті стираєть ся вже зображене Богородиці, з берегами закрашеними киноваром, заосмотрив хтось вже в новіших часах паперовою наліпкою на хребті з написом — вже й латаним: „Лѣмонарь або Цвѣтникъ духовный и прочая“. Тим словом „прочая“, як я зараз-же переконав ся, означено три зовсім окремі друки, так що разом на один том зложилось їх чотири: 1) „Лімонарь сирѣчь Цвѣтникъ“ (Київ, 1628), без титулової картки; 2) „Вѣршѣ зъ Трагодіи, Хрістось пасхонъ“ (Львів, 1630); 3) „Діоптра“ (Євє, 1612); 4) „Духовныи Бесѣды святого отца нашего Макарія“ (Вильно, 1627), дефект. Підчас коли два з тих друків улягли здефектованю, то два інші, „Діоптра“ і — на щастє — „Вѣршѣ зъ Трагодіи Хрістось пасхонъ“, збереглись в цілости!).

„Вѣршѣ“ є унікатом, тому належить ся їм докладніший бібліографічний опис.

Є се брошура формату 4-ки, зложена з 4½ аркушів жовтавого паперу. Представляє зшиток, що дає 18 карток, або 36 задрукованих сторін. Аркуші сигновані в низу, почавши з другого: А, Б, В, Г; картки ані сторони не означувані числами; нема і кустодів. Про характер друку й титулові скорочення, як і про акціденсовий орнамент (рамки) дадуть виображені докладніше, ніж всякий опис, подані дальше фотографічні знимки з кількох сторінок, зроблені в величині оригіналу. Звертаю увагу на се, що й орнамент закінчення віршів на Великий Пяток взятий з нього для вичерпаня орнаментового матеріялу брошури. Рамковий орнамент в низу перериваєть ся в чотирох місцях там, де приходять сигнатури аркушів, в самій середині, так що ті сигнатури знаходять ся на лінії орнаменту. Число стрічок в колюмнах не всюди однакове. В прозовім тексті присвяти повна колюмна дає 27 стрічок; в віршовім повна 26.

Титул на першій сторінці: Вѣршѣ зъ Трагодіи, Хрістось пасхонъ, Григоріа Богослова Першіи въ свя-

тий Великій Пятоць при Положеню Плащениць до гробу: Другіе, На пресвѣтлый день Воскресенїа Господа нашего Ісуса Христа. Въ Львовѣ Въ Тѣлографїи Брацкой, при Церкѣ Успенїа Пресвятыя Богородица. Року, от Рождества Господа нашего Ісуса Христа 1630, Мѣсяца Марта, 23. Титулова сторінка подана в фотографічній знімці.

На другій сторінці титулової картки герб Мирона Бернавського, Великого Господаря Землі Молдавської, означений його ініціалами, з підписаними віршами. Ся сторінка также подана в фотографічній знімці.

З третей сторінки з гори починаєть ся присвята Миронови Бернавському, що виповнює цілих чотири сторінки (3—6), а підписана Андреем Скульським.

На семій сторінці вірші з Розпятєм. З неї зроблена также фотографічна знімка.

На осміій сторінці з гори починають ся вірші п. з. Трагодїа ХС пасхонь, що видруковано версалїками. Перший вірш „въ Пятоць Великій, По вложеню Плащениць въ Гробъ“ виповнює цілу сторінку. Дальших 4½ сторінок (9—½13) занїмає „Димигорїа Өрену“. А з другої половини тринадцятї сторінки починаєть ся „Ляментъ Матки“, що кінчить ся аж на двадцятій сторінці в горі. На дальших вісьмох сторінках (20—½27) мови Івана Богослова, Йосифа, Никодима, Симона Киринейця, Марїї Магдалини, Лика Мироносиць і „От зебраня всѣхъ“. Кінцевий орнамент запродукований фотографічною знімкою, уміщеною на самім кінци передруку.

З двадцять-осмої сторінки, з гори, починають ся „Вѣршѣ на пресвѣтлый день Воскресенїа Христова“ прольогом, а кінчать ся на останній, трийцять другій сторінці епілогом, котрий даєть ся также в фотографічній знімці.

Описаний унікат, винятий з помїж тих друків, з якими був разом оправлений, знайдеть ся в монастирській бібліотекї певно вже під власним номером. Про ествованє другого примїрника бібліографїя не знає.

II.

Вірші, що виповнюють брошуру, творять дві части: першу звязану з Великою Пятницею, другу з Воскресенєм Христа — овде — як сказано в присвятї — муку его святую выносячи, овде зась съ пресвѣтлого Воскресенїя триумфуючи. В обох частях вони, як сказано в титулі брошури,

взяті з трагедії „Христось пасхонъ“ Григорія Богослова. Як взяті? Чи перекладені дословно?

Порівнявши ті вірші з грецькою трагедією в виданю Міня (Patrologiae graecae tomus XXXVIII, Париж 1862, ст. 134—333) я переконав ся, що вони зовсім не є перекладом, але як найсвобіднішим переповіданєм поодиноких уступів оригіналу. Свобода того переповідання виходить така велика, що найчастійше в перерібці ледви добачуєть ся ті самі моменти з історії Страстей і Воскресеня Христового, які представлені в оригіналі. При тім заслугує на увагу се, що в наших віршах нема ані сліду з тих початкових і кінцевих партий грецької трагедії, в яких виступає на сцену живий Христос. Вже і в грецькій трагедії виступи Христа дуже обмежені. Випроваджуване на сцену живого Христа в нас, видко, зовсім не допускалось. Тим-то годі було в перерібці покористуватись і такими моментами, як веденє Христа на суд архиєреїв, до Пилата і т. п. Опускаючи такі сцени, треба було опустити й особи; за те впровадив автор віршів Симеона Киринейця.

Щоб дати прибку перерібки а рівночасно й доказ залежності її від грецького тексту, порівняю лиш лямент Богородиці в перерібці з ляментом Богородиці в оригіналі, бо все инше не дасть ся порівнувати так, як ті два ляменти; в иншім перерібка втікає від оригіналу еше дальше.

Грецький лямент починаєть ся:

*Στώμεν δὲ μικρὸν, ὡς προσείπω τὸν νέκυν
Οἴχη, ποθεινὸν τέκνον, εἰς ἄδου δόμους,
Κρύπτη δὲ κρύψιν, ἣν οὐ κρυβῆναι θέλεις.*

Подібно, але тільки подібно, починаєть ся перерібка зазивом і ляментом над утратою дорогої особи:

Ту зо мною Маткою у гробу трвайте:
И в Орену смутномъ лзы, гойне выливайте.
Сына моего, въ гробѣ томъ жегнаючи:
И зъ жалю, слова тыи простираючи.
Пошолесь, о сыну, мене зоставивши,
И смутную Матку, жалю набавивши.

Дальші стрічки не мають в оригіналі паралельних. Оригінал каже опісля:

*Ἦκων ἐς αἶδαο πανζόφου στέγην,
Ἄδη δὲ μικρότατον κέντρον ἐμβάλεις.
Οἴχη νεκρῶν κευθμῶνα, καὶ σκότου πύλας,
Θέλων φασῖναι καὶ καταυγᾶσαι γένος,*

*Ἄδὰμ ἀναστῆσαι τε πατέρα βροτῶν,
ᾧ οὐνεκ' εἶδος προσλαβὼν θνητὸν φέρεις.*

Тим грецьким стрічкам відповідають доволі добре наші:

Рачилесь, до адовыхъ кгмаховъ съступити:
И тамъ въ темности, собою розсвѣтити.
Счимъ хочешъ, позвѣрховнеся затаити:
И презъ то, непріятеля въ горсти мѣти.
На каркъ му, о сыну, дужо наступаешъ:
И горкостю ся ему въ горлѣ ставашъ.

Та ще більше зближене до оригіналу:

На падолесь подземный, о сыну, пошоль:
И презъ брамы пекла, до отхланись вошоль.
Хотячи тамъ, всѣхъ собою освѣтити:
И Адама, всѣхъ отца, освободити.
Котрого зезволилесь, взяти особу:
Абы презъ тое, зась му дати оздобу.

I характеристичне речене оригіналу:

Ἦ δ' εὐμένεια τοῦ Πατρὸς σ' ἀποκτείνει

повторене в перерібці словами:

А все то, добротъ отцевская справуетъ,
Котрій ся, гойный въ милосердю найдуеть.

Таксамо стихи:

*Σοφὸς, σοφὸς σὺ, καὶ σοφῶς ἔτιλῃς πότιμον,
ᾧ κοινὸν οἶτον σὺ καταβαλεῖς μόρω*

майже дословно перекладено:

Мудрыйсь ты мудрый, и такъ мудресъ смерть
[подняль,
Якбысь презню, съ тиранства смерти всѣхъ от-
Або такой уступ: няль.

*Εἶ δ', εἶδ τε λίποις τήνδε δυσμενῶν χθόνα,
Εἰς ἣν γε πρῶτον ἦκες, Ἰσραὴλ ὁμόνοιο,
Ὀλωλότα πρόβατα ποιμαῖναι θέλων,
Καὶ συνθεσίᾳ ἐκπεράναι πατράσι,
Μορφῇ συνάψας τοῦ Θεοῦ βροτῶν φύσιν.*

В перерібці майже переклад:

Добреть добре, жесь тую землю зоставиль:
И презъ то, прибитковъ вѣчныхъ насъ набавиль.
На котруюсь былъ от отца зъ неба зышоль:
И въ домъ невдячныхъ Израильчиковъ пришоль.

Згнулыхъ овецъ, хочачи позыскати:
 И имъ у себе якъ пастыръ мѣсце дати.
 А тоє не простось схотѣль учинити:
 Але впродъ Бозство съ чловеченствомъ злучити.

Про уродженє Христа Богородиця каже:

Ἐγὼ δ' ἔτικτον σ' ἀδίδις ἀγνεύουσα' ἀεί...

И я, о сыну, чистомъ ты породила.

Але люди того не признавали:

*Σωτήρα σ' οὐκ ἔφασκον ἐκφῶναι Θεοῦ,
 Ἀλλά με νυμφευθεῖσαν ἐκ θνητοῦ τινος
 Τεκεῖν σ' ἐλήροον, καὶ γάμον φευσαμένην
 Δέχουσι ἀμάρτην' ἐς Θεόν μ' ἀναφέρειν.*

В перерібці затерто лиш драстичність вислову:

Алеть хвалы тобѣ, не хотѣли дати:
 Анѣ ты збавителемъ своимъ признати.
 И розмаите нецноты удавали.

Лиш із повисшого грецького тексту довідуємось, про які „нецноти“ тут мова.

Вкінци як в оригіналі, так і в перерібці характеристичне є пророкованє кари, яка чекає Христових убийців: їх вигубить римський меч. Образ тої кари — для автора нашої перерібки такий принадний, що він, маюючи його під впливом оригіналу, дає вже волю і власній уяві та являєть ся самостійним творцем деталів. Має впрочім його уява вже й допливи ремінісценцій з повісти Йосифа Флявія.

Та не тільки картину знищення Єрусалиму римськими військами живійше змальовують наші вірші. В них цілий лямент Богородиці виведений живійше і ширше, ніж усі інші моменти. Заважила тут стара популярність тої теми, виведеної вже в проповіді Кирила Турівського в дуже популярнім обробленю, бо в дуже близькім до людських почувань, ближшим ніж у Метафраста, котрий остає вже під вагою якоїсь висшої церковної приличности²⁾).

Близкість перерібки ляменту з 1630 р. до його оригіналу, помимо всіх дігресій, є така наглядна, а в поодиноких фразах така поражаюча, що випадковою назвати її не можна. Автор перерібки без сумніву мав перед собою оригінал, хоч міг послугуватись і невірничо вірним латинським перекладом так, як часто латинськими перекладами при грецькій лектурі послуговала ся школа в XVII ст. — для рівночасної вправи в обох

клясичних мовах. Польських подібних віршів, які можна би було перекласти, я не знаю тай сумніваю ся, чи вдалось би було перекладчикови в XVII ст. перекласти польські вірші так, щоб із чистих римів оригіналу не наліпити цілої купи покалічених. Рими наших віршів, хоч і з польонізмів складані, хоч дуже часто лиш дієсловні, читані по польськи не все остають ся римами: освѣтити — освободити (oświecić — oswobodzić); оумирати — доставати (umierać — dostawać); затаити — мѣти (zataić — mieć); положити — оучинити (położyć — uczynić); трвай — очекивай (trwaj — oczekuj). На основі-ж самих польонізмів, котрих у віршах, як і у всіх оригінальних писаннях XVII ст., безліч, не можна говорити про залежність від польського твору.

Численні в Польщі твори, близькі темою до наших віршів, могли хиба тільки заохотити автора дати подібний утвір своїм людям. А який з тих утворів був йому знаний, се для нас, після виказаня залежності його віршів від грецької трагедії, байдужне. Тільки для самого ствердження популярности теми пригадаю: Яна Руткевича: *Mors I. Christi a rhetorices auditoribus deplorata* (Вильно, 1615); Стан. Скорецького: *Deklamacye na dzień Wielkanocy dla ćwiczenia racholąt szkolnych* (Краків, 1591); Яна Дм. Соліковського: *Poëmata: Saphicon Passionis et Resurrectionis Christi* (Краків, 1562); Мар. Градовського: *Elegia de Resurrectione* (1561); Яна Лянгуса: *De Christo patiente; In sepulturam Domini* (1541); Павла з Коросна: *De inferorum vastatione* (Краків, 1513), що титулом нагадує наше „Слово о збуреню пекла“, та неодно ще подібне, зазначене в бібліографії Естрайхера, але рідко подибуване в бібліотеках.

Так більше для конкуренції з подібними польськими писаннями, читаними й деклямованими, більше в наслідок моди на такі писання, ніж для яких інших ідейних цілий написані наші вірші. Здогад, висловлений д-ром І. Франком, що в автора їх могла бути полемічна ціль: показати щиру православну віру в Григорія Богослова (Русько-українська література, Чернівці 1898, ст. 25), мені не видаєть ся влучним. Як-раз замало в грецькій трагедії православности його. І як-раз се власне в новітших часах було між иншим причиною сумнівів у авторстві Григорія Богослова. Сумніви-ж у православности трагедії мав уже й наш автор віршів, коли вибираючи для перерібки поодинокі партії з тої трагедії, вибирав їх дуже обережно й лишав на боці сцени з живим Христом, а инші затирав. Давні сумніви знайшли в нинішніх дослідах повне оправданє. Нині ніхто вже не вва-

жає Григорія Богослова автором трагедії *Χριστὸς πάσχων*, як не вважав його автором вже Бароній. Не осягнувши згоди в означеню автора, учені згідно відносять ту трагедію до XI—XII ст. та бачать у ній византійський зліпок із сімох драм Евріпіда, з писань Есхіля й Лікофрона, із Святого Письма й християнських апокрифів [Krumbacher: Geschichte der Byzantinischen Litteratur, друге виданє, Монахів, 1897, стор. 746—749].

III.

Крім віршів, що їх мотиви взяті з грецької трагедії, є в брошурі з 1630 р. ще й кілька — оригінальних. Разом з прозовою присвятою брошури вони подають дуже гарний матеріал для інтересної історії повстання й призначеня її. І тільки тому, а не задля поетичної вартости, заслугують на увагу.

Присвячуючи брошуру воєводі молдавської землі, Миrownи Бернавському, в признаню його великих ктиторських заслуг для ріжних церков і монастирів, типограф Андрей Скульський спеціально підносить ктиторство церкви Успенія Богородиці у Львові і друкарні при тій церкві. На заслуги Бернавського названа церква у Львові, що „всему снатъ мѣсту и махинамъ внемъ пѣкнымъ и значнымъ оздобою естъ“, як пальцем всім показує, а друкарня своїм розцвѣтом звертає увагу. Поручаючи воєводській опіці на будуче друкарню, Скульський не має сміливости показати ся перед вельможною і високо поважаною особою „съ подлою персоною своєю“ і з голими руками свого друкарського ремесла та без якогоне-будь „овоцу и знаку“ тої друкарні. Він звертаєть ся до воєводи, наперед „якій жко левекъ квѣточокъ овоцу си оздобне оказалого и вдячне вонного ускубши“; приносить йому „ово книжечку тую рвѣмамаи вдячними въ упоминку, зъ грунту помѣненои церкве“, користаючи з нагоди близьких днів Страстий і Воскресенія Христового, днів триумфу над неприятелем душ по днях смутку. Признаючи, що ті ритми взяті не з його помислу („не зъ мого мѣлкого довѣпу“), але з Святого Письма, а саме з трагедії Григорія Богослова „Христос пасхон“, заявляє рівночасно, що се „снопокъ першій жнива, на котрое ся заносить“ і „квѣтокъ овоцу, скотримъ предреченная типографія церкви показати ся маєть“. Кінчить Скульський присвяту своєї брошури („подлои працѣ моєи“) заявами своєї готовости служити воєводі „въ операхъ значныхъ писма святого церквамъ божимъ“ в названій друкарні.

Потреба виявити вдячність своєму ктиторови Бернавському — отсе перша причина написання і видрукування віршів у львівській братській друкарні 1630 р.

І не було кращої нагоди до того, як в часі около Великодня 1630 р. Роком ранше ледви укінчено будову церкви Успенія Богородиці, що будувала ся звиш трийцять літ, а до щасливого завершення діла причинив ся головно молдавський воєвода Мирон Бернавський [D. Zubrzycki: Kronika miasta Lwowa, Львів, 1844, ст. 272]. Стало ся се майже рівночасно з ударемненем заходів уніятських єпископів, а передовсім митрополита Йосифа Рутського, в справі переведеня останніх православних дієцезій на унію, до чого мав послужити й собор уніятів з православними у Львові, в осени 1629 р. [І. Крипякевич: Нові матеріяли до історії соборів 1629 р. в Зап. Н. Т. ім. Шевч. т. СХVІ]. В два тижні по Богоявленіі 1630 р. відбуло ся посвячене нової церкви, прикрашеної образами Миколи Петраховича й заосмотреної у всяку церковну оздобу коштом воєводи Бернавського. В тім самім часі двигнула ся й друкарня при тій церкві з того упадку, до котрого мусів довести її тяжкий процес з митрополитом Рутським і єпископом Мороховським. Ще в 1615 р., коли та друкарня містила ся хвилево при монастири св. Онуфрія, названі владики зїхали припадком до Львова й забажали подивитись на друкарню. Пішли туди, не повідомивши нікого. Тоді православні міщани, припускаючи, що уніятські єпископи задумують насильне відібране друкарні, збігли ся під монастир і вдарили в дзвони на тривогу. Сильно потурбовані єпископи ледви встигли втекти й зараз розпочали процес, котрий для властителів друкарні скінчив ся засудом на великі грошові кари. В додатку навістили друкарню й пожари 1616 і 1628 р. [D. Zubrzycki: Hist. badania o drukarniach, Львів, 1836, ст. 18]. Що-йно при помочи ктитора церкви Бернавського в 1630 р. почала вона підніматись. Факти відродженя не могли не виявитись радостью — скажу словами Скульського — з триумфу над неприятелем душ, не могли не виявитись якимсь актом вдячности для добродія і покровителя Бернавського. Виявилось се виданем віршів з трагедії „Христос Пасхон“, деклямованих у Велику Пятницю в Успенській церкві при виставі Плащениці і в день Воскресеня Христового.

Оригінальні вірші: „По вложеню Плащениць в гроб“ (замість прольога до віршів на Велику Пятницю) і „От зебраня всѣхъ“, прольог до віршів на пресвітлий день

Воскресеня Христового і епілог засвідчують виразно, що вірші деклямовано в церкві.

Був то акт „презацний“. Почав ся при тій плащеници, котру Марія Магдалина називає образом фарбами вираженим, а котра вийшла свіжо з під пензля Федора Сеньковича зі Щирця, що в 1630 р. намалював її на білім атласі, розмалювавши за 2000 зл. п. і всі стіни в церкві. До неї й припадало зібранє всіх по віддеклямованю ляментів. Скінчив ся акт в день Воскресеня, котрий привів до церкви декляматорів, без сумніву учеників братської школи, щоб, як сказано в прольогу, показати ся знову зі своїми ритмами. В прольогу й просять вони слухачів „о пилное ихъ выслуханье“; просять:

До конца Риємомъ тымъ слухи свои надати:

И презъ оголошенье з нами хентне трвати.

А в епілогу чинять подякованє їх людськості за „вдячність“, яку показали церкві, надавши „хентне слухи“ їх промовам. Складають їм свої благожеланя, желяючи, щоб Христос і „на презърокъ“ приготовив їх серця і надав їх уха на нове „оголошенє“ з тою-ж самою охотою. А тямлячи інтенцію написаня деклямованих віршів, декляматори не забувають закінчити все многолітствієм для свого добродія воеводи Мирона Бернавського.

Тим знову потверджують ся дотеперішні припущеня, що у Львові драматизовані діяльогі давано в церкві вже на початку XVII ст. Доси такі припущеня могли опирати ся найсильнійше на віршованих діяльогах Йоанникія Волковича з 1631 р., на тім актї, що був при церкві Успенія „презъ отрочатъ отправованый“, а заповідав ся — як засвідчує епілог в „Христос Пасхон“ вже в 1630 р. „на презрок“. Тепер, опираючи наші припущеня вже й на віршованих діяльогах з 1630 р., можемо з більшою імовірністю покликуватись і на ранше свідоцтво Івана Вишенського, на його обуренє ізза уподобаня православних в новомодних „машкарниках“. Але поки не знайдемо фактів, що викликали те обуренє аскета, годї з д-ром І. Франком покликуватись на „Діалогъ християнскій, въ котромъ ся показуеть, кто есть християнинъ правдивый“ [І. Франко: Рус.-укр. література, Чернівці 1898, ст. 25], бо такі полемічно-богословські діяльогі ледви чи були коли грані. Треба-б нам у Львові вказати бодай такий факт, який подав С. Заленський, зазначаючи, що в 1614 р. ученики езуїтської колегії в Луцьку витали митрополита Рутського руським діяльогом [Jezuici w Polsce, т. IV, ч. 2, ст. 931]. На сей факт

доси в нас не звернено уваги при реєстрованю найранших наших драматичних представлень.

Чи львівська ініціатива з першої половини XVII ст. в напрямі даваня драматичних представлень знайшла у Львові виконавців і в другій половині того столітя, се поки-що не досліджене. М. Возняк, пишучи про „Українські драматичні вистави в Галичині в першій половині XIX ст.“ [Зап. Н. Тов. ім. Шевч. т. LXXXVII—LXXXVIII], хоч пильнійше всіх інших дослідників розглядаєть ся й у XVII ст., не знаходить в другій половині того столітя ніяких львівських драматичних вистав. Я можу вказати хиба на неозначені близше діялоги, грані учениками львівської братської школи перед численною публікою і з світою виставою в 1689 р., що нотуєть ся в Хроніці львівського Ставропігійського Братства.

IV.

Лишалась би нам ще до порішення kwestія, хто був автором віршів з грецької трагедії.

Коли типограф Андрей Скульський, поручаючи братську друкарню опіці воеводи Мирона Бернавського, заявляє, що не мав би сміливости показати ся перед ним з голими руками свого ремесла друкарського, без якого-небудь знаку і плоду тої типографії, то з такої заяви виходилоб не більше як те, що він признаєть ся лиш до видрукованя віршів, присвячених воеводі. Та дальше він, доторкаючись авторства віршів, каже, що видані на світ вони не з його мілкого дотепу, але з Святого Письма, а іменно, з трагедії Григорія Богослова. Чи не випадалоб йому, колиб був лиш друкарем віршів, означити автора їх докладнійше? Означуючи автора, не потрібував би заявляти, що вони не з його мілкого дотепу вийшли; не потрібував би застерігатись против можливого закиду, що вірші не є оригінальні. Коли-ж він застерігаєть ся, вказуючи на жерело свого мілкого дотепу, то в сїм є очевидний доказ, що вірші були його роботою. Першій снопик жнива, на яке заносило ся в відновленій братській друкарни, був результатом не лиш друкарської але й літературної праці Скульського.

На жаль, про літературну творчість Скульського не можемо сказати більше, ніж дозволили вже сказати його вірші з 1630 р.

Трохи більше вмілиб сказати про нього історики нашого друкарства. Зубрицький перший звернув на нього увагу в своїх *Historyczn-ich badan-ях o drukarniach rusko-słowiańskich w Gali-*

суї, розказавши про його заняття в друкарнях львівського Ставропігійського Братства, Михайла Сльозки, еп. Арсенія Желиборського. Деякі нові епізоди з життя Скульського подали кс. Садек Баронч в *Pamiętnik-u Dziejów Polskich* (Львів 1855), Володислав Лозинський в книзі про *Patrycyat i Mieszczanstwo Lwowskie w XVI. i XVII. wieku* [Львів, 1890] кс. д-р Шидельський в публікації: *Archidyeczeza Lwowska na Synodzie w roku 1641* [Львів, 1910]. З публікацій бібліографічного змісту (Петрушевича і Свінцицького) можна вибирати також деякі дрібниці. На основі того матеріялу і деяких наших доповнень з актів Ставропігійського Архіва і львівського магістрату образ життя Скульського представить ся, хоч і не повний, але незвичайно інтересний.

Андрей Скульський був родом зі Львова; походив мабуть із львівської міщанської родини. Одержавши образование в братській школі, вивчив ся в братській друкарні й друкарської штуки. Подібно, як сучасник його Павло Домжива Люткович, пустив ся на вандрівку разом зі своїм варстатом; черенки вмів сам відливати. Був якийсь час в Молдаві занятий друкарськими працями. Можливе, що там вже познакомив ся з опікуном львівського Братства, воєводою Мироном Бернавським. Поворот його до Львова Зубрицький означував роком 1637 або 1638. Се помилка. Вернув Скульський до Львова певне вже коло 1628 р., бо в 1630 р., як знаємо вже, видрукував тут свої вірші з грецької трагедії. При братській друкарні застав молодого товариша по званю, Михайла Сльозку, з котрим заприятнив ся. Чи працював у тій друкарні під зарядом Сльозки в 1630-их роках, не відомо. Можливе, що зараз по 1630 р. вернув на Молдаву і там помагав воєводі Бернавському „в операх значних“ для церков Божих. Коли Сльозка, доробившись при братській друкарні, закупив польську друкарню Яна Шеліги і за протекцією арцибіскупа Стан. Гроховського виведнав собі 1638 р. в короля Володислава IV. привилей на друковане у Львові книг латинських і польських [Арх. Ставроп. Брат. ч. 459], йому, видно, забажалось запевнити собі зарібок ще й зі славянських друків, що без спеціального привилея й славянських черенок було трудно. Та от до осягнення пожаданого привилея зараз-же допомагає своєму „арцибіскупському типографові“ Гроховський, а з потрібними черенками являєть ся у Львові, неначе на замовлене, Скульський, що радо годить ся бути в Сльозки за спільника. Сталось то в осені 1638 р.

Все булоб гарно, коли-б не Ставропігійське Братство. Маючи спеціальний привилей на друковане славянських книг, воно зараз-же звернуло увагу на заходи Скульського. Важив на нього особливо член Братства Константин Мезапет, котрого Скульський колись там скаржив за побите, як сам се перед львівським конзулярним урядом пригадував.

Мезапет постановив знищити Скульського. Вже йому залежало не лиш на спиненю славянських друків поза братською друкарнею. Він обжаловував Скульського в магістраті о такі переступства, за які належалоб йому взагалі заборонити всяке друкарське занятє. Подав, що пізваний Андрей Скульський (Скольський), львівський друкар і обиватель, против прав і привилей того міста, *sine consensu spectabilis Magistratus Civitatis huius*, веде в тім місті друкарню, а ніяких податків рівно з іншими обивателями того міста не дає і не піднімає, наслідком чого повинна бути забрана в нього та друкарня з книгами на користь міста. На доказ, що Скульський мав потаємну друкарню, Мезапет предложив урядови *corpus delicti*: книжку п. з. *Oeconomia albo porządek zabaw ziemiańskich*, котру Скульський мав 1639 р. видрукувати, бо й підписав ся як друкар під присвятою Грушецькому. На перший закид Скульський відповідав, що друкарня колись була в нього, але він її спродав; спродав руські літери Сльозці за 1500 зл. п., котрих еще не одержав. На основі умови, зробленої підчас продажі був у Сльозки за челядника. А книжки п. з. *Oeconomia* не друкував, бо видрукував ту книжку в Кракові Мартин Філіповський. До готової книжки він лиш додрукував нову присвяту обивателеви Грушецькому. Маючи довг у Грушецького в квоті 120 зл. п., випросив собі в свого пана, в Сльозки, що позволив йому видрукувати префаційку і ту префаційку мав він *in futuro* приправити до готової, в Кракові друкованої *Oeconomii*, пробуючи тим робом видвигнути довг; і не більше видрукував тих префацій як чотири, на що готов був присягати. А що підписав ся: *drukarz lwowski*, то і в тім не прогрішив ся, бо пан його позволив. Інша справа бути друкарем з річи, інша — з імени. В Польщі — говорив Скульський — сила таких, що називають ся тим, чим не бувають; природне воно, тим більше Русини, називати ся достойнішим, ніж є. Він, будучи Русини, стидав ся підписувати себе друкарчиком і написав: друкар⁹).

Хоч оправдування Скульського і згоджували ся з правдою, уряд завирокував, що йому дальше друковане книг на власну руку сурово заборонюєть ся. Але процес тим не покінчив ся,

бо Братству за мало було тої сатисфакції. Братство відкликалося до короля. Протів такої апеляції запротестував Скульський, переносючи справу на поле засад і політики, виказуючи шкідливість братських друків для релігійної єдності, небезпечність змонопольованої пропаганди ненависти. Притім закидував Братству видурене привилея на друки при помочи фальшивих інформацій поза плечима мійського уряду, котрий, не маючи права цензури, навіть не догадував ся, які то книжки, не тисячами але міліонами, виходили з мурів міста, підкопуючи повагу короля і достоїнство католицького Костела. Братство — писав у своїй обширній ремонстрації Скульський — не видруковало ані одної книжки, яка не булаб противна римському Костелови і католицькій вірі, а прецінь же плодити схизму — то діло найбезбожнійше. Так остро поставив свою справу Скульський. Та мабуть і магістратські судії добачили тут уже акт завзятя, бо не допустили апеляції до короля. Скульський, витративши на процес малі свої достатки, та порізнивши ся й зі Сльозкою, котрий прогнав його від себе, присмирнів і кінець-кінцем погодив ся з Братством, а навіть приймив 1641 р. посаду складача і управителя в братській друкарні. Видко, що й Братство воліло таке покінчене війни, розпочатої несподівано Скульським.

А Скульський, ледви станув при кашті братської друкарні, вже й почув ся на силах підняти новий процес, тим разом з новим своїм ворогом, зі Сльозкою. Обжалував Сльозку перед мійським урядом, а коли там не знайшов пожаданої справедливости, перед лат. консистором, як верховною властію над „арцибіскупським типографом“.

З актів процесу, переведеного під проводом каноніка Як. Скробішевського, довідуємось, що Скульський не був таким простим челядником у Сльозки, за якого себе подавав ранше в процесі з Братством. Він пристав до Сльозки, як спільник. Мав дати до спілки свої руські черенки, мав давати свою роботу і поносити половину коштів на удержане друкарні. Одначе, як представив Сльозка, він вже за самі свої черенки хотів половини доходів, а й на них взяв від Сльозки 438 зл. п. Надто-ж, не причиняючись нічим до удержання спільної друкарні, користував ся нею, наслідком чого Сльозці прийшлось зірвати з ним умову, а черенки його задержати на покриті своїх претенсій. Тимчасом Скульський жадав не лиш звороту черенок, але й дещо гроша, припускаючи, що його черенки дармо в Сльозки не лежали. І хоч Сльозка годив ся вже звернути ті

черенки, скоро лиш одержав би своїх 438 зл. п.; хоч готов був заплатити Скульському більше ніж платив іншим друкарям (по $2\frac{1}{2}$ зл. п. за тиждень), аби він лиш звернув йому книжки видруковані на його папери, — Скульський стояв при своїх жаданях. Готов був присягати, що й він давав щось на друкарню й на папір, а частину довгу вже звернув і Сльозка не в праві жадати від нього процентів.

Вислухавши обі сторони і свідків, переглянувши писані докази, та випитавши фахових знавців, кс. Скробішевський порадив ся ще з юристами і уцтивими людьми, а дня 9 жовтня 1641 р. завершив мало-що не цілорічну процесову процедуру вироком, яким узнав умову Скульського зі Сльозкою за неважну, бо не додержану Скульським. Той вирок відчитав обом сторонам нотар при многих духовних особах і світських людях. Скульський зголосив свій протест, але потім погодив ся зі Сльозкою.

Лиш два роки була добра злагода між Скульським і Братством. В тім часі Скульський пустив у світ під фірмою братської друкарні кілька книг, може між ними й такі, що їх сам ранше друкував нелегально (Октоїх 1639—1641 р.?) Без сумніву роботою його з того часу був Трефологіон, скінчений в 1643 р. По видрукованю того Трефологіона Скульський знову з Братством порізнив ся. Того-ж самого 1643 р. в день св. Апостолів Петра і Павла воно погодило ся зі Сльозкою, з котрим ще недавно процесувало ся й віддало йому управу друкарні. А Скульський відійшов з квітком.

Чим Скульський вдруге наразив ся Братству, не знаємо. Можемо лиш доміркуватись, що мішав ся в спори між братчиками, котрі закидували собі взаємно розхапуване братського добра. Можливе, що мішаючись в ті спори, в яких голоси підносили ся й против Константина Мезапета, шукав собі сатисфакції за давню уразу від нього. Несповна в рік по віддаленю Скульського з братської друкарні братчик Роман Стрілецький (Красовський), вже обжалував сеніорів Братства перед конзулярним урядом, що від кільканайцяти літ не складали рахунків, а церковні маетки обертали на власний пожиток. Процес, що з того обжалованя виріс, тревав довгі роки. В епілюгу його, ще в 1648 р., фігурував і Скульський, котрий рішучо закидав сеніорам, що з доходів друкарні присвоїли собі 30.000 зл. п. на приватні підприємства. Се хиба доволі виразна луна конфлікту Скульського з Братством з 1643 р.

Пощастило Скульському виднати собі в короля привилей на власну друкарню, але не було з чого прийти до неї. От він і наймив ся у львівського єпископа Арсенія Желиборського. В друкарни при його єпископській катедрі друкував якісь час церковні книги: Евхологiон 1645 р., Збраніє короткой науки о артикулахъ вѣры, 1646 р.; обі, так як і братський Трефологiон, заосмотрив своїм друкарським підписом. Чи в тім самім часі, чи пізнійше, друкував щось і в Уневі. Скорше припустити можемо, що було се вже по 1646 р., бо в тім році єпископ Арс. Желиборський зближив ся до Братства й не міг би дальше робити йому конкуренцію у Львові. Тай з побутом Скульського в Уневі безпосередно вяжуть ся найбільша трагедія його безталанного житя.

Було то в 1651 р. В тім році, дня 13 червня на приказ короля з обозу під Сокалем Андрея Скульського взято на інквізицію, що відбула ся при делегаті королівських комісарів Високинським і делегаті полковника Яна Кржиштофа Гродзійського, Тиннері. „Protocollon juris fidelium“ львівського магістрату ляконічно, але дуже драстично, зображує переведенє тої інквізиції з тортурою.

Залежало на виясненю змісту якогось переловленого письма з Унева до Скульського, котрого на основі того письма підозрівано в шпiонстві на користь козацтва. Скульський зразу питаний (*benevole quaesitus*), а потім тягнений (*tractus*), на питання, хто би той лист до нього писав і чи знає руку, відповідав, що той лист писав Ієронім Пачевський, унівський чернець, намісник унівського архимандрита, але не сам він писав, бо вже старий, мало що видить, а писав молодий дяк його. По що взиваноб його туди, не знав. Мешкав там в Уневі і робив друкарство, бо у Львові не дав йому робити кс. арцибіскуп. Обіщював ся їхати до них по святах. Секретів не писав. І які то секрети мавби їм писати, не знав ні трохи. Того треба би питати, хто той лист писав. На щоб йому хотіло ся знати ціну хліба, не знав. Посилав їм, правда, пару разів хліба зі Львова. Що до обітницї, про яку була в листі згадка, то сказав, що післав був їм сорочку і шнурок до сукні. Чи мешкали в Уневі черці з Києва, не знав. Рік тому — казав — їздив унівський чернець Пахомій з львівським владикою до київського митрополита, але за чим, не знав. Взятий на тяжшу тортуру з натяганєм ставив і огнем (*ligatus et quaesitus, tractus primo, tractus secundo, ustus*), Скульський додав до попередних зізнань лиш тільки: „На сходинах і нарадах тут в церкві я не бував

і не знаю, чи вони мали їх. Ніяких секретів не знаю... Не знаю, чи богослуженє по Нечаю відправлювано“. В двадцять днів пізнійше взято Скульського знову на тортуру, але результат був той сам. Невдовзі потім декретом королївських судів узнано його за невинного зради стану й привернено йому добру славу, а против черця Ієроніма Пачевського і діякона Самуїла з унівського монастиря застережено дальше кримінальне доходженє.

Не тільки з доброю славою вийшов Скульський з тої халепи, але певно і з калїцтвом. Що з ним дальше діялось? Може воно було б і цікаве, як би знало ся. Та хиба вже ніщо цікавійше від того, що вже розказано про нього. Все воно разом — одна велика трагедія вандрівного друкаря-страдальця, в котрого житю хиба хвилі писаня і друкованя віршів з грецької трагедії „Хрістос пасхон“ можна назвати іділічними⁴⁾.

¹⁾ На „Діоптру“, спеціально-ж на її гномічні вірші, звернув увагу д-р І. Франко в „Записках Наук. Тов. ім. Шевченка“ (т. XXII) ще в 1908 р. в статі п. з. „Забутий український віршописець XVII віку“. На жаль, не мав під рукою першого виданя „Діоптры“ з 1612 р., але пізнійше, в яким мову вже сильно підправлено в дусі церковщини. В першім виданю вона більше зближена до народної; тому й між народом задержались і доси гноми в формах першого виданя „Діоптры“. Д-р Франко, зачитувавши одну з таких гном з пізнішого виданя:

Не извѣствуетъ смерть о себѣ и не трубитъ,

Егда въ житію семъ насъ преходящихъ губить —
каже: „Цікаво, що сей остатній двостих в коротшій і кращій формі живе доси в устах нашого народа як приповідка:

Смерть не трубить,
Коли губить“.

Ото-ж я замічу, що та коротша і краща форма двостиха взята з першого виданя „Діоптри“, де про Смерть сказано таксамо:

И не трубитъ,
Егда губить.

Каратаев, описуючи „повторое со исправленіємъ выдрукованое“ виданє виленське з 1642 р., каже, що воно зовсім схоже з попереднім. Отже й він помиляєть ся, бо всі пізнійші виданя „Діоптри“ були справлювані.

²⁾ В „Літературних Начерках“ (Львів, 1913), пишучи про ту найстаршу лірику в українській літературі, зближив я Плач Богородиці в проповіді Кирила Турівського до сирійської поезії з повною свідомостю того, що деякі зближують його до Метафраста. Сподобалось мені пійти за иншими, що більше мене переконують.

³⁾ Книжка п. з. Oeconomia albo porządek zabaw ziemiańskich була справді видрукована 1638 р. в Кракові у Мартина Філіповського. Автор Володислав Єжовський сплягнував її з книжки Стан. Слупського, вид. в Кракові 1610 р. п. з. Zabawy orackie. Пізнійше виданє Oekonomii появи-

лось в Кракові у Мартина Філіповського 1648 р.; його передрукував К. В. Вуйцицький в Bibliotec-і starożyt. pisarzy polskich (Варшава, 1854, т. II). Видане з 1638 р. й Zabawy orackie Слупського передруковані в Bibliotec-і pis. pol. (Краків, 1891, т. V). Зубрицький не знав, що се за книжка. Лозинський трохи перекутив титул (замість Porządek zabaw ziemiańskich написав Porządki zabaw ziemskich). В книжці описуєть ся жите на селі в чотирох по-рах року доволі складним віршом. Не брак і сатиричних партій.

⁴⁾ Передруковуючи текст віршів, заступаємо кирилицю [з винятком ї] гражданкою, розв'язуючи титли та пропускаючи й акценти, що мають лиш декораційну вартість в оригіналі. При розв'язуваню титл там, де вони є скороченнями окінчень в словах, не узгляднюємо знака ъ, коли його не унагляднює титла. Не хочачи при модернізованю інтерпункції вносити в текст свої інтерпретації, полишаємо примітивну інтерпункцію оригіналу. Полишаємо й характеристичне скупчуванє двох, інколи й трох слів у одно, що часто мабуть відповідало вимавляню їх.

В. Шурат

В ѿ Р Ш ѿ
 з Трагѡдїи, ХС пѡсхончъ,
 ТРИГОРІА БГОСЛОВА

Першїи въ стѣи Великіи Платокъ при
 Положенїю Плащенїцѣ до гробѡ :

Другїе . На пресвѣтлыи днь Воскрѣсія
 ГДА нашего ІС Хр҃та .

К Л В О В ѿ
 В' Типографїи Брацкои, при Цркви
 Ѹспенїа Прѣтвѣа Бѣа .

Рокѡ, ѡ ржѣтвѣ ГДА нашего ІС Хр҃а, а Хл .
 Мѣа Мѡрта, к҃г .

Гѣрбъ прѣзѣцный і ѿ МІРОНА Брѣн'вскогѣ:
Пресвѣтлого Господарѣ Молдѣвскогѣ .

Щѣ за знакѣ, ѿ прѣзщѣ на собѣ ѿ тѣхъ маѣ:
Не безѣ того жѣ кождѣи дѣбре ѿнѣ знаѣ.
Накѣтрѣнѣа кождѣи цнѣ. хотѣи познрѣтѣи:
И Гѣрбѣ тѣотъ зѣцнѣи, ѣсѣбѣ. ѣушанѣватѣи.

ХРИСТОЛЮБИВОМУ
И БЛАГОВѢРНОМУ ГОСПОДАРУ
ясне велможному господину

Ю МИРОНЪ МОГИЛЕ
БРЪНАВСКОМУ, ВОЕВОДЕ ЗЕМЛЬ

Молдавскихъ, Пану своему милостивому: При унижонныхъ
службахъ Тѣпографъ многолѣтствія вѣншуеть.

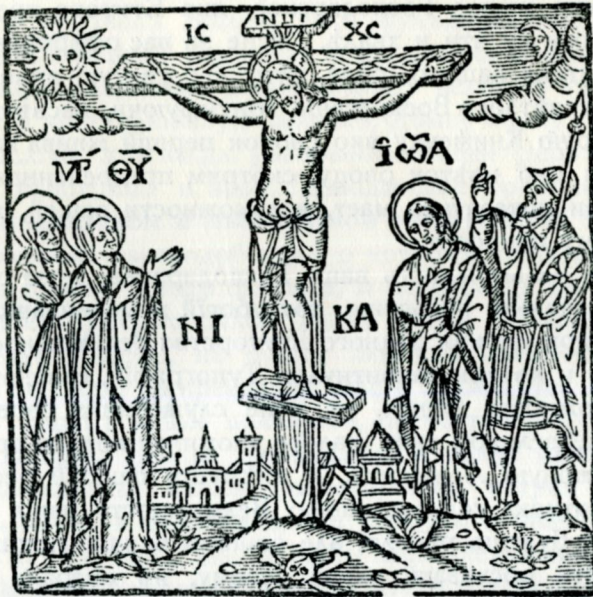
От многихъ слышачи о преважности Ваше Господарское велможности ку хвалѣ Божой, такъ фундываньемъ Церквей и Монастырей святыхъ, якъ тежъ и по многихъ мѣсцахъ, о гойномъ ялмужны роздаваню и розсыланю: великую въ томъ еи вельможность христолюбивую Имярекъ, Домну Матку свою, спспѣшницу маючи, яко негды равноапостольный Царь Константинъ Елену: съкотрими и ваше Господарское Христолюбіе, ликостояніе по щасливом и многолѣтном ту панованю, въ небесныхъ ликостояніяхъ да сподобится: о котромъ хентливом подаваню и фундованю мѣсць святыхъ, и способеню въ томъ, якъ рудъ зъ рукою, Христолюбивои Домны Матки, зъ Вашею Господарскою вельможностю, въ оустахъ людзкихъ всюды ся носить и славит: а особливе въ презацном мѣсте Кролевства Полского Лвове, якъ пацдемъ всѣмъ показуеть, пречестного храма Успенія Божіа Матере, Церкве прекрасной и велце удатной Ктвторство велможности вашей Господарской, котрая Церковь всему снатъ мѣсту и махинамъ внемъ пьекнымъ и значнымъ оздобою естъ. Претожъ теды, яко до такъ зацне вельможного пана, и найпреднѣйшого помѣненои Церкве Ктвтора найзначнѣйшого, взялиемъ предся за речъ выборне слушную, зъ залеценьемъ Тѣпографіи при той помененои Церкви святой, до вельможности Ваше Господарское удати ся, а хоцажъ и напрудце: лечъже не такъ зголыми руками ремесла моего Друкарского, анѣ безъякогъ колвекъ овоцу и знаку тоито Тѣпографіи, иле при церкви Ктвторства Велможности ваше Господарское, съподлою персоною своею, предъ велмною и висоце поважною особою вашей Господарской милости, смѣти указатися, але якійжколкувекъ квѣточокъ овоцу еи оздобне оказалого, и вдячне вонного ускубши, яко Ктвторови найпреднѣйшему и такъ висоце зацному и поважному, снатъ не самое тылко помѣненное церкви Ктвторства Вельможности вашей, але и Тѣпографіи: котрая при тойже Церкви естъ, на пожитокъ всеи церкви, яко ктвторови, ово Книжечку тую рвѣмами вдячными въ упоминку, зъ грунту помѣненои церкви, зъ уклономъ найнижшимъ, приношу. Здало ся albo-

вѣмъ мѣлкому баченю моему персонѣ найподлѣйшой, иле вѣтые пречестные дны, тутеж пресвѣтлые и превесолые овде, взглядом вѣвеликїй Пяток погребу найповажнѣйшого, Пана збавителя нашего Исуса Христа: овде зась, взглядом пресвѣтлого тридневного Воскресенїя Христова, яко свѣтно триумфьовного дня и яко зѣотриманя звитязства Христова над непрїятелем душъ потѣхи нам радостной: котрїе то рвѣмы не зѣмого мѣлкого довѣпу, але съ писма святого, а меновете, съ Трагодїи Христос пасхон Григорїа Богослова суть взяты, и под именем велможности вашео Господарское, яко Ктвтора предреченной Церкви, Богу ку чти и хвалѣ, Пасце за нас офѣрованной Христа пана збавителя нашего, овде муку его святую виносячи, овде зась съ пресвѣтлого Воскресенїа триумфуючи, насвѣтъ суть выданы. Котрую Книжечку яко снопок першїй жнива накотрое ся заносит, и яко квѣток овоцу, скотрим предреченная Тупографїа, церкви показатися мает, велможности вашей, яко ктвторови своему приносит.

Рачже велможность ваша Господарская, хутю сердечною, и оком ласкавым паньским, тот убогїй и малозначный съ Тупографїи, при церкви зацного ктвторства Велможности вашей, упоминокъ и квѣток заквитнулои Тупографїи, славного ктвторства велможности вашей, от мене служебника своего вдячне приняти, невзглядом такъ малого упоминку подлои працѣ моеи, але наурожоную людзкость, и анѣмушъ панскїй респектующи болшъ, охотною услугою моею Велможность ваша снать погоржати не будешъ рачиль, але овшемъ вдячне принявши, яко Панъ рачити росказати служѣ своему, въ операхъ значныхъ писма святого Церквамъ божїимъ, собѣ и на несмертельную памятку свою, въ Тупографїи предреченной Церкви, и на превелможное имя свое Господарское яко Ктвтору, въ посполитый всему православію пожитокъ презъ розмноженъ Книгъ, служити: вкотрыхъ напочатку Книгахъ имя ваше Панское Господарское, по Церквахъ Божихъ, и въдомиахъ Христїанскихъ абыся находило, и на несмертельную памятку Іо Брѣнавского, Воеводы Молдавского висоце зацное и поважное имя абы не сходило, до котрой услуги въ выдаваню таковыхъ Книгъ, хентного мя завше Велможность ваша Господарская, яко поволного и найнижшого слугу своего, знати рачить. Прикотромъ до послуги Велможности вашей себе офѣрованю, радости Воскресенїа Христова вѣншую.

Вашой Господарской велможности нанижшїй слуга
АНДРЕЙ СКУЛЬСКІЙ.

СМЕРТЬ, КОТРОУ СЯ ЗЕЛВНІТЕЛН НАШ РАУНІ ШДІТ:
 И ДЛА НАСЪ ВЪРНЫ ДІТНЕС ОУКРИЖОВАТИ.
 БУТНІВОСТІЮСА НАШЕЮ ВЪРНЫХЪ НАХОДІТЪ:
 И ПО ЖАЛІЮ МУКІН ХВЫ, РАДОСТЬ РОДІТЪ.

Крѣтъ ѹтныи, Герѣо са вѣѣхъ вѣрныи найде:
 Котрїи прїскрїи є дьаблѣ, и нѣхъ звы тѣрѣѣ.
 Какъ трѣомъ ХС, кровь свою раучилъ проллїти:
 И прїзень, непрїлїтелеви нагъ шнлїти.
 Тотъ же котрїи са найвышшїи Герѣо найдеѣт:
 И хрїтїанство наше, нїмеса трїтѣлѣтѣ.
 О Крѣте ѹтныи, дїиже намъ дочекаїти:
 Хрїтїа расплїтаго, зъ грѣбѣ оґладїти.

ТРАГОДІА ХС ПАСХОНЬ

въ Пятокъ Великій,

По вложеню Плащеницѣ въ Гробъ.

Актъ тотъ презацный, Христось пасхонъ названный,
 въ Церкви намъ вѣрнымъ, зъ уживаня поданный.
 Повинность наша абы го отправити:
 И вжалю, потѣхи себе набавити.
 Якъбовѣмъ не жаль насъ великій обходитъ:
 Кдыся Панъ збавитель нашъ въ гробъ находить.
 Бы злочинца добродѣй укрижованный:
 И отъ безбожныхъ жидовъ заморьдованный.
 Котрый Небо и землю въгорсти маеть:
 Тотъ ся за насъ въ гробъ маломъ погрѣбаеть,
 Чого ся, и моцарства Анггелъ лякають:
 и Херувими съ страху твари скривають.
 Збоязню, на гробъ ся тотъ позираючи:
 И справѣ ся туй Панскуй здумѣваючи.
 Поготове и намъ годить ся бояти:
 И притакъ зацномъ Актѣ състрахомъ стояти.
 И мы теды ту, схутю въ Церкви ся скупивѣши:
 И гробъ тотъ съхоры Анггеловъ окруживши,
 Повинности своей досыть учинѣмо:
 А презъ тотъ часъ хентне вытравати хотѣмо.

ДИМИГОРІА ӨРЕНУ

утерпѣня муки христовы.

Обачъ Небо, щося стало, и злякнися:
 И състраху, съсвѣтлы своими все затмися.
 И ты ввесь кругу земный, стань ся бояти:
 И въмоци ти зѣкгрунту несмѣти стояти.
 Горы нехъ држать, и скалы ся розпадають:
 И предъ трясенъемъ, гробы ся отвирають.
 И тѣла ихъ, зъ гробовъ, пречъ нехай повстануть:
 И предъ Царемъ небеснымъ, хоромъ свымъ стануть.
 Спуль, и валы морскіе, нехъся лякають:
 И зъ бреговъ своихъ, широко выливають.
 И все створенъе, страхомъ нехъ будетъ знято:
 И на дивъ округне великій, завзято.
 Же панъ, котрій все створенъе въ горсти маеть:
 И животомъ, и смертю, дужо владаеть.
 И тотъ неогорненный, даль ся поймати:

И бы злочиньца, назад руки звязати.
 О, якесь небо, и ты солнце, стерпѣло:
 И до перунова ся луку немѣло.
 Звысока на такихъ зухвалцовъ змѣряти:
 И стрѣлами, просто въ сердца ихъ трафляти.
 И ты, о земле, якесь могла зносити:
 И такъ безбожнымъ, на собѣ допустити;
 Пречъ, ажъ до отхланѣ ся нероступивши:
 И такъ, всѣхъ оразъ, собою незакривши.
 И валы морскіе, якъ ся нескупили:
 И такъ ихъ порвавши, спулъ незатопили;
 О створенье, певнебысь имъ нестерпѣло:
 Снадне бысь вѣтое, потрафити умѣло.
 Вшеляко ся, за творцемъ своимъ земстити:
 И Богобуйцамъ, задосыть учинити.
 Кгдыбы, не збытняя добротъ, закрочила:
 И справедливой земстѣ, недопустила.
 Пана, котрїй то онымъ всѣмъ перебачиль:
 И до Отца за нихъ, молити ся рачиль,
 Абыся ото, над ними неземстити:
 И за невѣдомость то имъ положити,
 Що имъ у Отца своего Панъ былъ справиль:
 И долгого покою оныхъ набавиль,
 Поки ажъ ся бунтовници зъ свѣта звели:
 А доброхотне згубу нася привели,
 Же, Цесарь Римскїй мусѣль ихъ навѣдити:
 И вколомѣста войскомъ ся положити.
 Очомъ ту Исторїи невспоминаю:
 Кгдыжъ зъжалю, буль срокгїй въ сердцу моемъ маю,
 Же свого доброго нехотѣли знати:
 Але, пречъ от себе его отпыхати.
 Добродѣя злочинцемъ называючи:
 И фалшѣ нанего, ахъ мнѣ, сшиваючи.
 Все смѣльцове, насторону отложивши:
 И нато ся праве дужо усадивши.
 Же Пана, котрого ся моцарства боятъ:
 Херувїмы съ Серафімы състрахомъ стоятъ,
 Творца своего дивне ся лякаючи:
 И твари свои предъ нимъ закриваючи.
 Гумны свои, зъбоязню Пану спѣвають:
 И трисѣакгїонъ състрахомъ, всѣ выкрикають.
 И такого монарху предъ себе ставятъ:

И Кайфашъ зъ Аннашемъ до него речъ правят.
 Щобы зачь былъ, смѣле ся Пана пытають:
 И поличокъ му, ахъ мнѣ ахъ, вытинають.
 О земле, якожесь ихъ незагорнула:
 И знагла оразъ, живо всѣхъ неполкнула.
 Щожъ теды заскарги на Пана вносили:
 И на горло пред судомъ, дужо просили,
 На збавителя фалшь срокгій сшиваючи:
 И потварь тую на него вкладаючи.
 Яко бы Цесарови негодovati,
 Анѣ панству Рымскому даній давати.
 А до того, же Церковъ мѣль зепсовати,
 А за три дни, знову еи збудовати.
 И зъ мѣстца на мѣстце Пана отводили,
 О мордырцовъ, якъ хотѣли, такъ чинили,
 И въ плащъ го посмѣвиска убираючи,
 И трстиною, по головѣ взбираючи.
 Тамже и въ корону сътерня убирали,
 И на пренайчистшую тварь му плювали.
 Спуль якъ пред Кролемъ пред нимъ уклѣкаючи,
 И въсмѣхъ, Кролемъ го Юдскимъ называючи.
 Потомъ, кгда южъ ся праве науругали,
 И посмѣвиску съ пана досыть тамъ дали.
 Теды роты жолнѣрства засъ ся скупивши:
 И гурмомъ вкругъ збавителя оступивши,
 Ажъ до Голгоѣы го съ Крестомъ провадили,
 И тамъ болшую еще тлущу звабили.
 Где до Креста тѣло святое прибавши,
 И тамъ уруганю, достъ учинивши,
 Оцтомъ и жолчу го, ахъ мнѣ, напавали:
 И, же незлѣзъ съ Креста, збыть ся уругали,
 Ркомо на смѣхъ, Кролемъ го называючи,
 Алетъ и правду подъ тымъ признаваючи.
 На конецъ, и бокъ святой влочню пробилы,
 И такъ справу тую, нецноты, скончили.
 Пречистую матку Панну засмутивши,
 И материнскимъ ю жалемъ обложивши.
 Пречъ ся всѣ мордырцове поросходили,
 Ркомо тежъ то, на триумфѣ якомъ были.
 О небо, якесь зъ высокости стерпѣло:
 И до земсты ся над такими немѣло.
 И ты, о земле, якесь неогорнула:

И розстемпне такихъ вѣсебе неполкнула.
 Але о, прійдетъ ти Пань повторе, прійдетъ :
 И збреньемъ трубы страшнои, зъ неба зыйдетъ,
 И тогды страшнымъ судомъ такихъ судити,
 И окрутными муками имъ платити.
 Котрые муки таковыхъ ожидаютъ,
 И дѣблы зъ отхланій на нихъ выглядяють.
 А ты о пренайчистшая Дѣво мати:
 Нехотижъ такъ срокгим жалем ся зривати,
 По наймилшом Сыну, котрїйся ти ставитъ,
 И змертвых вставши, радости тя набавитъ.

Л Я М Е Н Т Ъ М А Т К И

збавителей над сыномъ еи.

Ту зомною Маткою у гробу трвайте:
 И въ Ѡрену смутномъ лзы, гоине выливайте.
 Сына моего, въ гробѣ томъ жегнаючи:
 И зъжалю, слова тыи простираючи.
 Пошолесь, о сыну, мене оставивши,
 И смутную Матку, жалю набавивши,
 Кгдымся мордырцовъ окрутныхъ небояла,
 И зъ умилованнымъ учнемъ, спуль стояла,
 Под Крестомъ, накотромесь тамъ былъ прибитый,
 Замордованъ, ахъ мнѣ, и на смерть забитый.
 Тогдыми еднакъ, утѣха въ сердцу трвала:
 Кгдымъ ся еще, на живого позирала.
 А нинѣ, и тое свѣтло зъ очїй зышло:
 И ажъ до отхланій пекла темныхъ зашло.
 О солнце, южъ ся ми болшь неулыскуешъ:
 Анѣся свѣтло, въ очахъ моихъ найдуешъ.
 Рачилесь, до адовыхъ кгдаховъ съступити:
 И тамъ въ темности, собою розсвѣтити.
 Счимъ хочешъ, позвѣрховнеся затаити:
 И презъ то, непрїятеля въ горсти мѣти.
 На каркъ му, о сыну, дужо наступаешъ:
 И горкостью ся ему въ горлѣ ставашъ.
 На падолесь подземный, о сыну, пошоль:
 И презъ брамы пекла, до отхланись вошоль,
 Хотячи тамъ, всѣхъ собою освѣтити:
 И Адама, всѣхъ отца, освободити.
 Котрого зезволилесь, взяти особу:

Абы презъ тое, зась му дати оздобу.
 Котрой ся самъ презъ грѣхъ въ раи позбавиль :
 А ошпеченя, самохотне набавиль.
 Ахъ мнѣ, упадокъ продка и вспоминати,
 И до жалю, жалю собѣ придавати.
 До сына мого, знову ся обертаю,
 И въ Орену томъ, слова мои простираю.
 Сступилесь пречъ до пекла темного мроку,
 Где там нѣкгда небывала, свѣтлость въ оку.
 Зезволилесь, на тѣлѣ смерти пожити,
 Абы презъ то, звитязтва своего зажити,
 Над непріятелемъ, котрїй насъ позбавиль,
 И вмѣсто живота, смерти всѣхъ набавиль.
 Алеть кгдажемся я, въ жалю том зостала,
 Ахъ мнѣ матце, смутку ся дочекала.
 А всего, добротъ отцевская справуетъ,
 Котрїйся, гойнымъ въ милосердю найдуетъ.
 О тяжкїй жалю, котрїй мя внутрь турбууетъ,
 Же ты, о сыну мой, гробъ тотъ подымууетъ,
 На жадномъ мѣсцу нѣкгда незмѣщеннаго,
 И жаднымъ створеньемъ, неогорненнаго.
 Мудрыйсь ты мудрый, и такъ мудресъ смерть поднялъ,
 Якбысь презню, сътиранства смерти всѣхъ отнялъ.
 Котрые тылко въ тебе вѣрити будутъ,
 Певне ся тым, предъ смертю вѣчно збудутъ,
 Котрою то, Адамъ, мусѣль умирати,
 А понемъ всѣ, до пекла ся доставати.
 Смерть его на собѣ мудресъ тѣломъ поднялъ,
 Абысь през ню, вѣрныхъ своихъ смерти отнялъ.
 Хотъжесь, и въ гробѣ, рачиль ся положить,
 Але нато, рачилесь то учинити,
 Абысь презъ встанье зъ гробу, тое всѣмъ справиль :
 Радости вѣрныхъ своихъ гойне набавиль,
 Абы смерть котрая зъ вѣку пановала,
 Тобѣ владару смерти, неподолала,
 Котруито, якъ юж и естъ, прикростю станешъ,
 А вѣрнымъ своимъ, на радость зъ гробу встанешъ.
 Вповиновацтво, тѣло зъбоствомъ злучивши :
 И превазѣ своей досыть учинивъши.
 Княжати темности, на каркъ наступуешъ :
 И вѣрныхъ своихъ, зъ горсти му одыймуешъ.
 О Царю, Царю, Бозства неотступивъши :

И мертвый тѣломъ, въгробѣ ся положивши.
 Богъ, подъ плащемъ тѣла до пекла съступуешь:
 И княжати темности, моцъ одѣймуешь.
 Ворота брамъ пекельныхъ, оразъ скрушивши:
 И на моцъ Велзевулову, наступивши.
 Добреть добре, жесь тую землю оставиль:
 И презъ то, прибытковъ вѣчныхъ насъ набавиль.
 На котруюсь былъ отъ отца зъ неба зышоль:
 И въ домъ невдячныхъ Израильчиковъ пришоль.
 Згинулыхъ овецъ, хотячи позыскати:
 И имъ у себе якъ пастыръ мѣсце дати.
 А тое непростось схотѣль учинити:
 Але впродъ Бозство съ человечествомъ злучити.
 И презневымовноесь презренье справиль:
 Жесь всѣхъ збавеня, непонятне набавиль.
 Якъ бовѣмъ отецъ, безъсказы завше родить:
 И въ тобѣ ся предвѣчне завше находить.
 И я, о сыну, чистомъ ты породила:
 И кресу панянства, ничъ не уступила.
 Котрыйсь человечество, зъ Духа рачиль взяти:
 А на особу бозства, змене приняти.
 Подъ котрую особую, многось справиль:
 И дивныхъ добродѣйствъ невдячныхъ набавиль.
 Алетъ хвалы тобѣ, нехотѣли дати:
 Анѣ ты збавителемъ своимъ признати.
 И розмаите нецноты удавали:
 А потомъ ся и забити постарали,
 Добродѣя, окотромъ, нечасъ правити:
 Якихесь добродѣйствъ рачиль набавити,
 До невдячныхъ, въ домъ ихъ, зъ неба завитавши:
 И оплавитую ласку указавъши.
 Котрой ласке, кгдажъ ся невдячными стали,
 И бы злочинцу, добродѣя поймали,
 Слушне теды, вырокъ маеть ихъ поткати:
 И злое злымъ ся имъ, отъ тебе отдати,
 Же якъ буря Титусъ, Цесарь рымскій прѣйдетъ,
 Іерусалимъ вколо зъ войскомъ обыйдетъ,
 Зевшондъ арѣматою моцне обяжетъ,
 И каждому противъ него сердце звяжетъ:
 Же нетылко незмогутъ ся боронити:
 Але и сами ся будутъ полонити,
 Вмѣстѣ единъ другого забиваючи:

И кровь свою штыхами проливаючи.
 Звѣрь тежъ срокгій знагла будет находити:
 И въ самыхъ шкоду окрутную чинити.
 Слушне, абы мѣсто на собѣ дознало
 Срокости, якои нѣкгда неслыхало,
 Же и матки, зѣ оренжемъся приготують:
 И дѣтокъ своихъ наймилшихъ, замордують,
 На кухню, ахъ мнѣ, собѣ ихъ готуючи:
 И на болесный покармъ, приправуючи.
 Ахъ нестутежъ нестуте, нащо то прійдуть,
 И нащо слова сына моего выйдуть.
 Ахъ мнѣ, широце отомъ и вспомянати:
 И до жалю, жалю собѣ придавати.
 Досыть мя росстанье ся зѣ сыномъ фрасуетъ,
 А праве зѣкгрунту сердце вомнѣ турбуеть.
 Претож, далшіе речи и помяю:
 И для широкости ихъ, неvspоминаю,
 О зрадци учню, ничъ неvspоминаючи:
 Овшемъ того брідкого пречъ мияючи.
 Котрій по шнурѣ, пречъ до пекла ся спустиль,
 И княжа темности мѣсца му допустиль,
 З нимъ тамъ въ отхланехъ, завше пребывати:
 И на декретъ страшный, спуль очекивати.
 Дѣточки при персехъ, того превышали:
 И осанна крикомъ, хвалу му давали.
 Очомъ минувши, до гробу ся вертаю:
 И жалосный лзы мои выливаю.
 О въ якомъ жеся, ахъ мнѣ, смутку найдую:
 И якъ ся материнскимъ болемъ турбую,
 Якъ матка жалемъ барзо будучи знята:
 И на Ляментъ срокгій по сыну завзята.
 Якъбовѣмъ матка, матокъ всѣхъ перехожу:
 Такъ и над всѣ матки, въболю ся нахожу,
 По сыну, якого небыло слыхати:
 Жебыся кгда, безъ отца, мѣль показати,
 Якъ тежъ и матце, жебы въ цале зостала,
 И над звычай, панною ся показала.
 Лечь же въ надѣи моей неуставаю;
 Же сына моего змертвых оглядаю,
 Але нѣжли мя тотъ смутокъ пречъ отидеть.
 А потѣха змертвыхвстаня, комнѣ прійдетъ.
 Чинють, о Іосифе, подякованье:

Учню таемный, за твое въ том старанье,
 Жесь смѣль, цный мужу, до Пилата вступити,
 И о учителево тѣло просити.
 И ты зъ учневъ, котрійсь опекуном zostаль:
 И титулу, Θεολογгомъ быти, досталь,
 Учителя своего неотступуючи:
 И под крестомъ ся зомною найдуючи,
 Поки ажъ сынъ мой рачиль Духа отдати:
 А мене, цный, въ опеку тобѣ подати.
 Спуль от гробу также абысь неотступаль:
 И окомъ твоимъ чулымъ, ту не засыпаль.
 Трвай же ту, о умилованный учню трвай:
 И на Воскресеніе, спуль очекивай.
 Поки ажъ учитель твой знову къ намъ прійдетъ:
 И голосъ сына радостный, насъ обыдетъ.

ІОАННЪ ΘЕОЛОГЪ.

Я по Учителю будучи жалосный:
 И буль въ сердцу своемъ маючи незносный,
 Хочу ту притобѣ смутной Матце трвати:
 И дотондъ ми от тебе неотступати,
 Поки ажъ, тяжкій тот смутокъ, пречъ отидеть:
 И радость Воскресенія до насъ прійдетъ.
 Тылько ты, Панно, нерачь ся фрасовати:
 И материнскимъ ся жалемъ уривати.
 Синъ албовѣмъ твуй, всѣмъ намъ зъмертвыхъ ся ставитъ:
 И радости стобую, всѣхъ насъ набавитъ.
 Накотрую радость буду ту чекати:
 И тя о матко Панно, неотступати.

ІОСИФЪ.

О найслодъшій Ісусе, всѣхъ збавителю:
 И през найдрожшую кровь откупителю,
 Всѣхъ тыхъ котрые въ тобѣ надѣю мають:
 И жадному вонтпеню неподпадаютъ,
 Вѣрячи жесь ты естъ Богъ зъ бога правдивый:
 И зъ матки Панны человекъ невонтпливый.
 Смерть твоя ачъколвекъ животъ намъ справила.
 Вшакъ же и жалю насъ смутныхъ набавила.
 Жесьмыся южь, ахъ несутежь, пожегнали:
 И зъ Учителемъ ся смутные растали.
 О Царю царю, якъ бы намъ ту стогнати:

И жалобные лзы нинѣ выливати.
 О Боже боже, якъбымъ ты мѣль назвати;
 И надгробную ти пѣснюку заспѣвати.
 Лежишьбовѣмъ замордованъ и забитый:
 И въ гробѣ новомъ въ простирадлѣ завитый.
 О Голово Пана, терньемъ збоденая:
 О Твари бозская, кровю вся сплыненая.
 О Плечій, у столпа такъ сурове збитыхъ:
 О рукъ, и ногъ, ахъ мнѣ, до Креста прибитыхъ.
 О Боку збавенный влочною пропхненный:
 И разне такъ за збавенье всѣхъ скрвавлений.
 О всего тѣла святого такъ збитого:
 И бы злочинцу до Креста прибитого.
 Оокотроемъ смѣль до Пилата вступити:
 И Понтійчика Игемона просити,
 В тые слова зъ жалемъ до него мовячи:
 И о збавенное ти тѣло просячи.
 Дай ми, о Пилате, преслѣдованого:
 И от безбожныхъ такъ замордованого.
 Дай ми, котрого нѣчь а нѣчь незмѣщаетъ:
 Всебовѣмъ створенье въ горсти своей маеть.
 А нинѣ Панъ, покори рачиль зажити:
 И въ гробѣ новомъ дати ся положити.
 Чогося и Ангеловъ чины лякають:
 И Трисакгїонъ тылко състрахомъ спѣвають.
 А нинѣ гробъ мой тотъ Небомъ ся найдуетъ:
 Кгдыжъ ты неогорненого подыймуеть.
 Выношу утерпѣнье твое, выношу:
 И жаль сроггій въ сердцу моемъ отношу,
 По учителю ми ся, ахъ мнѣ, оставъши,
 И такового ся жалю дочекавши.
 Жегнаюжъ ты южъ, о найслодшій, жегнаю:
 И надгробные лзы мои выливаю.
 Недай же намъ въ смутку томъ по тобѣ трвати:
 И недолго лзами ся намъ обливати.

НИКОДИМЪ.

О найслодшій мой Иусе учителю:
 Всѣхъ вѣрующихъ въ ты Пане збавителю.
 И я Никодимъ, котрїй ночумъ приходиль:
 И на розѣмовѣ, стобою ся находиль.
 Учень ачъколвекъ для жидовъ потаемный:

Лечь же до тебе Учителю приемный.
 И я зъ жалю сердцемъ ся весь урываю:
 И спуль зъ Юсифомъ въ гробъ ты том жегнаю.
 Спуль оба въ тяжкомъ жалю ся находячи:
 И съ страхомъ около гробу уходячи.
 Кгдыжъ невидоме Ангели ся зебрали:
 И Херувими полки своими стали.
 Съ Серафими страшными ся скупивши,
 И гробъ святой зевшундъ чинно обступивши.
 И маестатове вкологробу стоять:
 И шестокрылнїи, въ порядъку ся боять.
 И иншихъ всѣхъ Таѣіарховъ страх здыймуеть:
 Же Царь моцарствъ и живот, смерть подыймуеть.
 Очомъ широкой мовы занехавши:
 И ерену тылько зъжалемъ себе отдавши.
 Зъ Ариматеемъ лзы мои выливаю:
 И погребъ твой Ісусе оплакиваю,
 Олѣйки коштовные върукахъ маючи:
 И ту на простирадло выливаючи.
 Алоесъ спуль и змврну ти офѣрую:
 И въ жалю ся тяжкомъ по тобѣ найдую.
 Дайже намъ зъ Ариматеемъ дочекати:
 Зъ гробу его живо ты оглядати.

С҄МОНЪ КИРИНЕЙЧИКЪ.

И я, котрого мя идучи спотъкали:
 И тяжаръ збавенный, нестими задали.
 С҄мону Киринейчикомъ названому:
 На тую послугу, снать от Бога данному.
 Под котрымъ Крестомъ вдячнымехъ ся найдоваль:
 И ажъ до Голгоѣы под нимехъ працюваль.
 Котрїй тяжаръ легкїй видѣлъ ми ся быти:
 И снадне под нимъ здало ми ся ходити.
 Котрого то през Крестъ и на смерть сказали:
 И межи збуйцами повѣсити дали.
 И я теды погребъ твой оплакиваю:
 И въ гробъ томъ, о Ісусе мой, жегнаю.
 Вкотромесь нинѣ рачиль ся положити:
 И през хоренкгевъ Креста, моци зажити
 Надъ непрїателемъ котрый насъ позбавиль:
 И мѣстоживота, смерти всѣхъ набавиль.
 Под котрою хоругвою кгда зась прїйдешъ:

И зъ небесь, всѣхъ судити, на землю зыйдешъ,
Кгды труба страшная всюды брмѣти будетъ:

И жадень ся пред судомъ твоимъ не забудеть.

Кгды и Ангельскіе хоры будутъ дрѣжати:

И всѣ звѣрку святые збыть ся бояти,

Тогды и мене рачь Пане домѣстити:

Под хоругвою ся Креста находити.

И голосъ онъ вдячный абы мя доходиль:

И зъ выбранными жебымъ ся тежъ находиль.

МАРІА МАГДАЛЕНА.

Кгды ся натя Магдалена позираю:

Учителю мой, зъ жало ся урываю.

На образъ тылко фарбами выраженный:

И въгробѣ томъ на памятку положеный.

З жало ся тяжького, ахъ мнѣ, урываю:

И щобымъ съ собою чинила, незнаю.

Невѣдаю якъбымъ мѣла нарѣкати:

И лзы мои ахъ мнѣ буйне выливати.

Жемъся съ Паномъ и учителемъ растала:

И такомъ ся ту смутку дочекала.

А ижъ мя тое нещастье поткало:

Чогося нѣкгды предтымъ несподѣвало.

Теды недамъ тѣлу моему вытхненья:

Анѣ ногамъ и бы знакъ отпочненья.

Але о Пану, буду ся всѣхъ пытати:

И Учителя мого, всюды шукати.

Нѣчого ся неперестерѣгаючи:

Анѣтежъ ся кого вътомъ обавяючи.

Петромъ небуду, жебымъ ся такъ бояла:

И до Учителя ся непризнавала.

Бы и менщизна, небуду ся лякати:

А нетылко презъ невѣсту отступати.

Нехъ ми хтоколекъ задасть, жемъ есть Христова:

Признати ся до того естемъ готова.

Недамъ ногамъ моимъ намнѣй спочивати:

Всюды буду Пана моего шукати.

Бы тежъ и якій пострахъ, нехъ нападаеть:

Теды смѣлости моей неподолаеть.

ЛИКЪ МВРОНОСИЦЪ.

И мы хорь Мврофоръ, будемо ту трвати:
 И от гробу святого неотступати.
 Олѣйки коштовные вѣрукахъ маючи:
 Намнѣй ся нѣкого необавяючи.
 Иле насъ есть Марій, кождаа ся ставить
 И зовсего сердца, щире отомъ править.
 Гробу учителя не отступати:
 И при найчистшой матце Панне ту трвати.
 Поки ажъ зѣмертвыхъ встаня дочекаемо:
 И Ангела свѣтлого оглядаемо.

ОТ ЗЕБРАНЯ ВСѢХЪ.

О Ісусе пане, насъ всѣхъ збавителю:
 и презъ найдрожшую кровь откупителю.
 Жалосные лзы нашѣ выливаемо:
 и втомъ тя гробѣ всѣ жегнаемо.
 Предъ плащеницею ти припадаючи:
 и ранѣ святыхъ, усты ся дотыкаючи.
 Цалуемо Голову, увельбеную:
 Терновою Короною скрвавеную.
 Цалуемо руки къ Кресту прибитые:
 и на непріателя душъ добытые.
 Кланяемъ ся Ногамъ, котрые ходили:
 и землю доптаньемъ своимъ посвятили.
 Покуй, и доброе, намъ оповѣдуючи:
 и ку небу стежку вѣрнымъ торуючи.
 Цалуемо Бокъ скрозъ влочнею пробитый:
 И презъ двѣ жродла збавеня нам, набытый.
 И предъ всѣмъ Тѣломъ ти святымъ припадаемо:
 и Гробъ честный руками обыймаемо.
 В перси ся бѣючи недолго въ смутку трвати:
 И зъжалю ся вѣрнымъ твоимъ не урвати.
 Вѣсть през Ангела рыхло нехай нам прійдетъ:
 И радость Воскресенія насъ обыйдетъ.
 О дай же намъ Христе рыхло дочекати:
 и Христось воскресъ, ту у гробу спѣвати.

В Ъ Р Ш Ъ

НА ПРЕСВѢТЛЫЙ ДЕНЬ ВОСКРЕСЕНІА ХРИСТОВА.

ПРОЛОГЪ.

Радость над радости, котрая насъ обходитъ:
 И въ сердцахъ вѣрныхъ нинѣ обфитесь родить.
 Привела насъ абысмы еи вамъ додали:
 И ту зъ риѣмами ся нашими показали.
 Котрые то презъ оголошенье вносимо:
 И о пилное ихъ выслуханье просимо.
 Христось же, котрый нинѣ рачиль змертвыхъ встати:
 и радость въ сердца всѣхъ насъ обфите дати.
 Тотъ въпосродку насъ нехай нинѣ завитаеть:
 и вамъ ту цнымъ слухачумъ послкомъ бываетъ.
 До конца Риѣмомъ тымъ слухи свои надати:
 и презъ оголошенье, знами хентне трвати.

ПЕРВЫИ.

Нинѣ южъ збавенье, всему свѣту ся стало:
 гдыжся звияжцу смерти, змертвыхъ оглядало.
 Христа, котрый презъ Крестъ свой зневолъ насъ збавиль:
 А през найдрожшую Кровь, волности набавиль.
 Христось змертвыхъ всталъ: всѣж зним нинѣ повставайте:
 И на радоцахъ Воскресеніа, спѣвайте.
 Христось зъ Гробу: якъ звияжциж ся поклонѣте:
 И зъ звязковъ грѣховныхъ, всѣ ся освободѣте.
 Христось, плѣнь съпекла, на небо запроважаетъ:
 Нехже кождый вѣрный знимъ ку горѣ ся маеть.
 Падоль тотъ земный, пустокою zostавуючи:
 А къ небу, якъ до отчизны ся готуючи.
 Где радость, якои анѣ око видало:
 Анѣ наветъ коликолвекъ, ухо слыхало.
 Якую то Богъ, своимъ рачиль зготовати:
 и през наймилшого сына, наню взывати.
 Нинѣ Велзевулъ Княжа, весь смуткомъ естъ знятый:
 гды му презъ Крестъ праве въ бровь сталъ Ісусъ распятый.
 Брамы Пекелные, пречъ ся отвирають:
 Дьаблы тежъ всѣ сътрвоги покутѣхъ утѣкають.
 Адамъ зветшалый, пречъ южъ отложенъ бываетъ:
 А новый, досконалымъ ся въсобѣ ставаеть.
 Нинѣ Ангелове, на хоры ся збирають:

и якъ венць въ нароженю : такъ и ту спѣвають.
Хвала наввысокоствяхъ Богу, гдыжъ ся стало :
Жеся непріателя през Крестъ поконало.
И южъ хоруговъ звитязства, есть поднесена :
А потенжность твранны Душь, пречъ юж знесена.
зъ Ангелыжъ и мы, нарадоощахъ выкрикаймо :
И веселыми голоса, зними спѣваймо.
Всѣ краины свѣта, вкругъ оголошаючи :
и втые слова зними, разне спѣваючи.
Пасха панская Пасха : и зась реку знову :
Пасха, на честь Тройци : здобячи свою мову.
Тое Свято, над всѣ иншіе нашѣ Свята :
гдыжъ земля долняя, зъгорним небомъ есть знята.
И такъ змертвыхъ встанье всѣ свята переходит :
Иле солнце, над всѣ звѣзды вышся находит.
Тыле всѣ свята, собою превышаючи :
Иле собою, ведне ихъ закрываючи.
Свѣтно ся презъ свѣтла, ночь тую обходило :
гдыжъ ся презъ свѣчѣ всюды, свѣтло находило.
Такъ по Церквахъ възбраню, якътежъ и зъособна :
Ночь тая презъ свѣтло пьекне была оздобна.
И котрымъ ся свѣтломъ, ночь тую обходило :
Свѣтло бозства Христова, презъ ся намъ значило.
Котрое зорѣ съсебе мѣло подавати :
И въ очахъ вѣрныхъ, всюды ся улысковати.
А свѣтлзорной, ночи ся ознаймило :
гдыжъ вней, солнце справедливости взыйти мѣло.
А въ день южъ, самогосмы свѣтла дочекали :
гдысьмы истоту свѣтла, Христа оглядали.
Откотрого вшелякое свѣтло походить :
И знегося, и Ангелское свѣтло родить.
А тои ночи свѣтло, радость нам значило :
Котрое насъ зеднемъ, зъгробу всѣхъ освѣтило.
Котрымъ то обфите, будучи освѣчени :
И въ Воскресеніи, гойне розвеселени.
На справедливостися солнце посмотривши :
И променми его, вкругъ огорнены бывши.
Вневывомной радости ся нинѣ найдуймо :
И змоцарствы Рицерствъ небесныхъ триумфуймо.
гдыжъ ся ту, Царь небесный, рачиль показати :
И непріателеви досыть пляцу дати.
Томужъ можному Монарсѣ честь хвалу даймо :

И нарадоцахъ, зъ Ангелы ему спѣваймо.
 Не ведлугъ власности, якъбыся то годило:
 Жебы ся пристойне, Творца своего учило.
 гдыжъ анѣ Ангелы, могутъ того състигати:
 Пристойную Творцу своему хвалу дати.
 Котрые ся, на хвалу Бозства позирають:
 И первшимъ стондъ свѣтлом, освѣчени бывають.
 Але иле знась, уломности можетъ стати:
 Тыле, хотѣмо Пану, честь и хвалу дати.
 Пасха а пасха, тужь а тужь, всѣ спѣваючи:
 И зъ звитяжства ту, вспанѣле выкрикаючи.
 Христось, през смерть свою: смерть рачиль поконати:
 И котрые въ гробѣхъ: животъ имъ даровати.
 На радоцахъ же тыхъ живота, тріумфуймо:
 И въ невыимовномъ веселю, всѣся найдуймо.

И Н Ш І И.

В свѣжомъ жалю, отмѣны ся южъ дочекало:
 гдыся ту збавителя зъ Гробу оглядало.
 Иоаннъ евагелиста, Учень коханий:
 от Христа, за опекуна Матце, приданий.
 Матки учителявы, неотступаючи:
 Презъ весь жаль ей, статечне пріней трваючи.
 Потѣхи южъ есть нинѣ, знею домѣщенный:
 И радости зъ Воскресенія, наполненный.
 Втожъ и Никодимъ, Учень Христовъ потаемный:
 До учителя своего, баръзо приемный.
 Котрый на послугу тую, себе даровавъ:
 Абы ту, пречистое Тѣло былъ поховавъ.
 Спულъ зъ Іосифомъ, околотого ходячи:
 Мысля побожности, съсобою ся водячи:
 Звонностями, Тѣло пречистое повили:
 И въ простирадлѣ, до Гробу го положили.
 Лзами ся горкими, гойне обливаючи:
 и зъжалю тяжкого сердцемъ урываючи.
 По учителя, котрого, миле набыли.
 А потомъ стяжкимъ го жалемъ зъ очій збыли.
 Нинѣ тотъ ихъ жаль, въ потѣху ся имъ обернулъ,
 гды ся Учитель ихъ зъ мертвыхъ живо им вернулъ.
 о щасливыхъ рукъ ихъ, котрые погрѣбали:
 Кгдыжъ зъ гробу того, потѣхи ся дочекали.
 Щасливый и Гробъ, скарбъ такій вѣсобѣ маючи,

И жрудло живота, съсебе выливаючи.
 Неменьшій и тотъ, щасливости собѣ додалъ:
 Котрый рамена свои под Крестъ честный поддалъ.
 Симонъ Квринейчикъ котрый то съсела ишоль:
 И стяжаромъ Креста, ажъ до Голгоѡы пришоль.
 И Мвроносицѣ, щасливыми zostали:
 Котрые у гробу, през всю ночь стояли.
 Напервѣй далъ ся имъ Панъ зъгробу видати:
 И зъ радстю Воскресенїа, ихъ поткати.
 А зъ ихъ всѣхъ, Магдалена естъ найщаслившая,
 До учителя своего, найгорливъшая.
 Недалабовѣмъ очомъ своимъ засыпати:
 Анѣ ногамъ бынамнѣй отпочивати.
 Але лзами ся горкими вся обълывала:
 И презъ всю ночь Учителя всюды шукала.
 Поки ажъ якъ щасливая до того пришла:
 Же го въ особѣ, огородника знашла.
 Котрый неказалъ близкосебе приступати:
 Анѣ жебы тѣла ся его дотыкати.
 Щасливыежъ и мы того ся дочекавши.
 И презъ вѣру спуль зъними Христа оглядавши.
 Спуль теды стыми и на радошсахъ бываймо:
 И зъмнозствы свѣтныхъ Анггелъ гвмны выдаваймо.
 Христось воскресъ, збытне весело спѣваючи:
 И незмѣрной радости заживаючи.
 Даючи хвалу, котрый змертвыхъ рачиль встати:
 И себе зъгробу вѣрнымъ дати одлядати.

И Н Ш І И.

По жалю радость, котрая насъ всѣхъ обходить:
 И зъ воскресенїа Христова, въ насъ ся родить.
 По муце, котруюсьмы ту оплакивали:
 И у гробу збавенного, смутно стояли.
 На тѣло ся збавителя, позираючи:
 И раны найдрожшіе, оплакиваючи.
 Котрые за всѣхъ збавенье, рачиль поднати:
 Абы насъ ствранства, смерти вѣчной отнати.
 С княжатею, темности, на гарцу ся поткавши.
 И кротомъ Креста през сердце, разне му давши.
 Того теды звитязства, триумфъ обходѣмо:
 И при радости ся гойной, всѣ находѣмо.
 Жесъмы звитязцу смерти, зъ гробу оглядали:

И през то, въ смутку радостися дочекали.
 Котрой, о Пасхо, абысмы дочекали:
 И тебе въ немеркаючомъ дни заживали.

И Н Ш І И.

День той, котрого Панъ рачиль постановити,
 Абы насъ вѣрныхъ внемъ, гойне розвеселити.
 Будможъ теды нинѣ, въ Пану розвеселены:
 И вневывомвной радости, наполнены.
 Кгдыжъ Христось собою, рачиль смерть поконати:
 И якъ звияжца еи, свѣтно змертвыхъ встати.
 Южъ княжа чартовскій, пречъ есть съерону знесеный.
 И кротомъ Креста острымъ, навылот пропхненный.
 Полки дьаблувъ, моцю Креста суть розпрошены:
 И якъ дымъ поповѣтрю, пречъ порозношены.
 Нинѣ брамы пекелныи, надолъ упали:
 И моцарства шатанскіе, тыль подали.
 Кгды лысканье Бозства страшное ихъ обняло:
 Теды ляканье ся окрутное, ихъ зняло.
 Нинѣ Велзевуль ланцухами есть скрепованъ:
 И на декретъ суду страшного, наготованъ.
 Огня Геенского, котрый го ожидаетъ:
 И спуль зъ Ангелы его, нанего чекаеть.
 А мы вѣрній, радости суть домѣщени:
 Кгдыжъ зъневолѣ пекла, вѣчне освобождени.
 Котрый огонь незгашоный, нинѣ згасаеть.
 И робауство незаснулое, южъ здыхаетъ.
 Нинѣ дьаблы, змоцю своею, пречъ упали:
 И ушикованные полки, тыль подали:
 Адъ темный и сумный, въ трвозѣся весь найдуетъ:
 И зъ отхланю и дьаблы, обою турбуеть.
 Немогучи ся и бынамнѣй поправити:
 и Монарсѣ небесному, въ чоло ставити.
 Кгдыжъ му праве въчоло сталъ на Крестѣ роспятый:
 И плѣнь звѣку померлыхъ, есть му отнятый.
 До Раю на роскошь, свѣтно запроважонъ:
 А непріатель душъ, вѣчне есть поражонъ.
 Спѣвайможъ зъзвизязства нинѣ гүмны спѣваймо:
 и Христось воскресъ, всѣ весело выкрыкаймо.

Е П І Л О Г Ъ.

За вдячність, котруюєте Церкви показали :
 И промовумъ нашимъ хентне слухи надали.
 Людзкости вашой чинимо подякованье :
 За такъ миле охотное, насъ выслуханье.
 Христось пань, котрый нинѣ змертвыхъ рачиль встати :
 И гойною радостю, насъ обдаровати.
 Нехъже то вамъ, о цные слухаче даруетъ :
 И сердца вашѣ напрезьрокъ зась, приготуетъ.
 Ушы свои, наоголошенье надати.
 И намъ якъ и теразь туюжъ хуть указати.
 Особливе руки ку небу подьносячи :
 И спуль всѣ Бога отое пилно просячи.
 Абы и Ктитора Церкви тои заховаль :
 И въ помыслныхъ потѣхахъ быти му дароваль.
 Воеводе Іо МИРОНЕ Брънавскому :
 Великому Господареви Молдавскому.
 Котрому и, полла та ети, заспѣваймо :
 И съпанованя его, Богу хвалу даймо.

B-3703

1986 1992

В ѿ Р Ш ѿ

ѿ Трагѡдїи, ХС пѧсхѡнѧ,
ГРИГОРІА БГОСЛѠВА

Першїи въ стѣи Велїкїи Пѧтокѧ при
Положенїю Плуценїцѧ до грѡбѧ :

Другїе , Нѧ превѣтлвыи днѧ Воскрѣсїа
ГДѧ нѧшего ІС Хр҃та .

В ѿ Л В О В ѿ

В' Тупографїи Брацкои, при Цркви
ѿспенїа Прѣвѣл Бѣл .

Рѡкѧ, ѿ Рѣтвѧ ГДѧ нѧшего ІС Х҃а, А҃л .
Мѣл Мартѧ, ѿг .

